

ront tenuz de paier ung noble dor de chacun lest. Et si par semblable cas et fortune leur fausist arriver en Meuse en Westerscoude ou autrepert en paiz de Zeellande, si seront ilz tenuz sur la meisme peine de amenez ou faire amenez ledit herenc caque en lun desdits quatre lieux, assavoir est Lescluse, Neufport, Oostende et Biervliet. Reserve que se ilz avoient ou amenoient esdits lieux de Zeellande aucuns herens frez et non salez, ilz les y pourront vendre sanz meffaire. Enoultre, si aucuns pescheurs des paiz de Hollande de Zeellande ou d'autres lieux et pais vueillent venir et amener vendre tel herenc caque en aucun desdits lieux en nosdits pais et conte de Flandre par la maniere que dit est, faire le pourront en paiant de et pour chacun lest ung noble a notre prouffit, comme feront ceulx de nosdits pais et conte de Flandres. Se vous mandons et communiquons estroitement et a chacun de vous, si comme a lui appartendra, que de nosdit grace et ottroy jusques a notre rappel et par la maniere dessus declaire, vous faites et souffrer et laissez lesdits maronniers et pescheurs de notredit pais de Flandres et pareillement ceulx desdits pais de Hollande et Zeellande et dautres lieux et chacun deulx, selon ce que dessus est touchie, plainement et paisiblement joir et user sanz leur faire donner, ne mettre, ne souffrir estre fait, donne ou mis, ne a aucun deulx aucun empeschement ou destourbier au grace en executant chacun de vous endroit soy pour et a notre prouffit les dits peines et amendes par toute voyes et maniere deues et raisonnables de et sur tous ceulx qui transgresseront ou yront outre la tennuer de ces presentes nos lettres sairements et grace, sanz deport ou difficulte aucuns et notredit ottroy publie ou feras publiez es lieux de vos officiers par tous les lieux quil appartiendra se besoing est et requis en estes. Donne a Paris le VIIe jour de mars lan de grace M CCCC et onze.

Ainsi signe par monseigneur le duc a relacion... (1) de Saulx.

Cest copie a este extraite du registre des chartres estant en la chambre des comtes a Lille, commençant en lan M CCCC XII, folio XXX.

EEN GEVAL VAN BESTE HOOFD TE OOSTKERKE 1424

Onder de feodale rechten uit de hoge middeleeuwen, was de „dode hand ” (morte main) een van de bijzon-

(1) Onleesbare afkorting.

derste. Wanneer de heer een deel van zijn grond in bruikleen gaf aan zijn laten, was hij verplicht hun ook het nodige vee en de nodige landbouwwerktuigen te bezorgen, daar de laten niets bezaten. De heer aanzag het dan ook als zijn volle recht, bij de dood van de laat, alles terug te nemen, zelfs wanneer de laat, door zijn zorgzaam beheer, de veestapel gevoelig vermeerderd had.

Later, vooral onder de invloed van de kloosters en van de steden, die laten aantrokken door de grotere vrijheid die zij hun konden schenken, waren de heren verplicht ook aan hun laten enkele rechten toe te kennen, om te beletten dat zij allen naar de steden of naar de kloosters zouden ontvluchten. Daarom werd het recht van dode hand vervangen door het „beste hoofd” (meilleur catel). Bij het afsterven van de laat mocht de heer alleen nog het beste meubel of het schoonste stuk vee uit de nalatenschap van zijn laat wegnemen. Het overige bleef behouden aan de wettelijke erfgenamen van de overledene.

In de loop van de XIIIe eeuw werd ook dit recht van beste hoofd op vele plaatsen afgeschaft, onder meer in het Vrije Brugsche Ambacht, het latere Brugse Vrije, waar deze verplichting op 20 september 1232 door gravin Joanna van Konstantinopel en haar echtgenoot Ferrand van Portugal voor altijd opgeheven werd (1).

Bijna tweehonderd jaar later, op 2 december 1424, kwam in de vierschaar van de schepenen van het Brugse Vrije, Anthonis f. Riquaerts, f. Jans, f. Huugs (hij droeg nog geen familienaam) aan de krikhouder of vertegenwoordiger van de graaf vragen, dat hem een taalman of advocaat zou toegestaan worden. Zijn verzoek werd ingewilligd.

Op zijn hofstede te Oostkerke was gekomen „een Jan van Vlaenderen, heere van Praet”, met drie van zijn leenmannen, en had er, tegen de wil van Anthonis, „een rood blissende paert” uit de stal weggenomen als

1) L. Gilliodts-van Severen, *Coutume du Franc de Bruges*, dl. II, Brussel, 1879, p. 49.

recht van beste hoofd, dat Anthonis hem schuldig was over de dood van zijn moeder, in haar leven latesse van de heerlijkheid Praet. Dit was tegen de voorrechten van het Brugse Vrije.

Daarom vroeg Anthonis, door tussenkomst van zijn advocaat, aan krikhouder Boudin de Codt „als heere van Anthonis”, dat hij het paard zou terugbezorgen „costeloos ende scadeloos, en de bi also dat tvorseyde paert yet geaercht (beschadigd) ware, dat hem dat betren zoude ter taxaciën van scepenen vanden Vryen”. In afwachting vroeg hij aan de krikhouder, dat hij uit protest tegen de schending van de voorrechten van het Brugse Vrije, de zittingen van de vierschaar zou stilleggen, zowel in het Vrije zelf als in de vierscharen die van het Vrije afhingen, totdat het paard teruggeven was.

De elf schepenen, die in de vierschaar vergaderd waren, besloten dat de baljuw van Brugge en de krikhouder het paard moesten terugbezorgen. In afwachting zouden de zittingen van de rechtbanken in het Vrije geschorst blijven (2).

Op 1 december vergaderden 21 van de schepenen van het Vrije te Brugge „omme raed ende advys te hebbene” over het wegnemen, door de heer van Praet, als beste hoofd, van het paard van Anthonis, handeling die een inbreuk was op de vrijheden van het Vrije (3).

De magistraat van het Vrije had alle rechtsspraak geschorst. Op 13 december werd een nieuwe vergadering gehouden, nu door 23 schepenen, om opnieuw te handelen over het weggenomen paard. De Proost van de Brugse Sint-Donaaskerk en andere leden van de Raad van de Hertog, hadden gevraagd dat men opnieuw recht zou spreken in het Vrije en in de heerlijkheden die ervan afhingen (4).

Op 22 december had daartoe een nieuwe bijeenkomst

2) Rijksarchief te Brugge, Brugse Vrije, reg. nr. 16.937, f° 9 v.-12 v.

3) Brugse Vrije, reg. nr. 160, f° 17 r.

4) Ibidem, f° 18 r.

plaats van achttien schepenen „up 't stic van den besten hoofde”, gevolgd door een andere vergadering op 28 december, waar 20 schepenen aanwezig waren „omme raed ende advys t'hebbene op wat maten ende vormen dat men de restitucie van den besten hoofde ghepresenteert ghedaen te zyne, ontfaen zoude, willende behouden den vryheden ende privilegien van den lande” (van het Vrije) (5).

Wij vinden geen verder spoor meer over deze zaak, die waarschijnlijk zal geregeld zijn door de teruggave van het paard. Want als het ging om hun voorrechten aarzelden de magistraten niet om de zittingen van hun rechtbanken te schorsen, waardoor het openbaar leven onmogelijk werd.

J. DE SMET

DE BRUGSE GOUD- EN ZILVERSMEDEN

ONDER HET ANCIEN REGIME.

HUN ARCHIEF. HUN MERKEN

Het is algemeen bekend, dat de gewrochten van de goud- en zilversmeden uit het ancien regime in de regel voorzien zijn van drie merken in de vorm van stempels. Op de eerste plaats hebben wij het stedelijk merk, waardoor de plaats van herkomst is aan te wijzen. Daarbij komt het meesterteken of merk van de edelsmid, die het stuk heeft vervaardigd. En ten slotte hebben wij de jaarletter, ook dekenletter genoemd, welke ons inlicht over het jaartal van afwerking en over de ambachtsdeken, die voor de keuring verantwoordelijk is geweest.

In het voormalige ambacht werden deze merken zorgvuldig aangetekend en meestal ook in koperen platen ingeslagen. Zo men thans nog over deze aantekeningen en de koperen platen beschikte, zou men de verschillende merken gemakkelijk kunnen identificeren en

5) Ibidem, f° 18 r.

6) Ibidem, f° 19 r.-v.